

(ע"ר 9-697-036-58)

עמותת עובדי המחקר ברפא"ל

חוגי מו"ר (מועדון ותיקי רפא"ל)

הזמנה להשתתף במחזור 54 של הרצאות חוגי מו"ר חיפה

מחזור 54 – פירוט החוגים המוצעים

שלום

מחזור 54 יכלול 4 סדרות של הרצאות וכן שתי הרצאות בודדות, כולן **חדשות**. מערך החוגים המוצע במחזור זה הוא כדלקמן:

תאריכים	בוקר 9:30 עד 11:00	צהריים 11:30 עד 13:00
9.9.24 עד 11.11.24	שואה ומשפט מרצה: עידית פרי	תרבות ואמנות ברוח התקופה (6 הרצאות) מרצה: ד"ר מיכל סדן
18.11.24 עד 30.12.24	סין המשתנה בעולם גלובלי מרצה: זאביק רילסקי	רכבת טרנס- סובייטית (התחנה הבאה קייב) (6 הרצאות) מרצה: נינו אבסדזה

ציורי אשר (הרצאה אחת) מרצה: פרופ' גרשון אלבר		
אורח חיים נכון (הרצאה אחת) מרצה: ד"ר חיים גזית		

עדיין בתקווה לימים טובים יותר,

עמוס בברסקי
 מנהל חוגי מו"ר חיפה

פירוט ההרצאות מופיע בהמשך.

לוח זמנים במחזור 54

תאריך	9:30-11:00	11:30-13:00
9.9.24	שואה ומשפט	תרבות ואמנות ברוח התקופה
16.9.24	שואה ומשפט	תרבות ואמנות ברוח התקופה
23.9.24	שואה ומשפט	תרבות ואמנות ברוח התקופה
30.9.24	שואה ומשפט	תרבות ואמנות ברוח התקופה
28.10.24	שואה ומשפט	תרבות ואמנות ברוח התקופה
4.11.24	שואה ומשפט	תרבות ואמנות ברוח התקופה
11.11.24	שואה ומשפט	רכבת טרנס-סובייטית
18.11.24	סין המשתנה בעולם גלובלי	רכבת טרנס-סובייטית
25.11.24	סין המשתנה בעולם גלובלי	רכבת טרנס-סובייטית
2.12.24	סין המשתנה בעולם גלובלי	רכבת טרנס-סובייטית
9.12.24	סין המשתנה בעולם גלובלי	רכבת טרנס-סובייטית
16.12.24	סין המשתנה בעולם גלובלי	רכבת טרנס-סובייטית
23.12.24	סין המשתנה בעולם גלובלי	ציורי אשר המופלאים
30.12.24	סין המשתנה בעולם גלובלי	אורח חיים נכון

שואה ומשפט

סילבוס:

"אלף שנים תעבורנה, ואשמת גרמניה לא תימחה" (הנס פרנק).

עוד בטרם נדמו התותחים החלו לדון בוועידות הדיפלומטיות השונות על ההעמדה לדין של פושעים נאצים. עם סיום המלחמה רבים מקרב הפושעים נמלטו מאירופה, או נטמעו בארצם בזהות אחרת. מפת העולם השתנתה, המלחמה הקרה והמאבק הבין גושי יצרו יעדים ומטרות חדשות. מאות בודדות נשפטו, רובם הצליחו להימלט מדין, אך אלה שהועמדו למשפט חשפו בפני העולם את הזוועה במערומיה. זו הייתה הבמה להצגת מסמכים, עדויות, קטעי סרטים ומפות. חומרים רבים נאספו, הוכחות לפשע שכמותו לא ידעה אנושות.

כל משפט היה דרמטי ויצר גלים ואדוות, שכן החוק היבש, אל מול עוצמת הפשע וכאב הקורבנות יצרו סיטואציות שהעולם המודרני מעולם לא חווה. הסדרה תתמקד במשפטי נירנברג שסללו את הדרך עבור משפטים נוספים לאורך השנים, במשפטים שנערכו מחוץ לגרמניה ובצידי הנאצים.

1. הרקע הפוליטי לקיום המשפטים

משפטי נירנברג נערכו על רקע המאבק הבין גושי, חלוקת גרמניה, והניסיון של העולם כולו לחזור למסלולו. נעמוד על התפאורה הבין-לאומית שבתוכה נערכו משפטים אלה ועל המוטיבציה של בעלות הברית למרות הקשיים הדיפלומטיים והפוליטיים לקיימם.

2. בית הדין הבין לאומי בנירנברג

לצורך ההעמדה לדין של פושעים נאציים, היה צריך לנסח חוק בין לאומי, על פיו בית הדין הבין לאומי יוכל להעמיד למשפט פושעים, הטוענים ברובם, או שלא ידעו דבר, או שרק מילאו פקודות, כמו בכל מדינה מתוקנת אחרת. נבחן כיצד נוצר החוק הבין לאומי, מה היו הערכים הבסיסיים עליהם הושתת וכיצד השפיע אחר כך על משפטים נוספים לאורך המאה העשרים.

3. הנאשמים במשפט נירנברג

במפגש הנוכחי נתמקד בפרופיל הנאשמים, כיצד השפיעו עדויותיהם על האוכלוסייה הגרמנית ומה הייתה תרומת המשפט לשנים הבאות. חשוב גם לפענח את פסקי הדין ותחושת ההחמצה שרק מתי מעט הועמדו למשפט, רובם הגדול הצליח להימלט.

4. משפטי טוקיו

באביב 1946 נפתחו משפטי טוקיו. מדובר היה בהעמדתם לדין של פושעי מלחמה יפניים, אל מול בית דין מערבי, שאך לא מזמן הפיל על יפן שתי פצצות אטום.

על בית הדין הבינלאומי הצבאי למזרח הרחוק נמתחה ביקורת, המבקרים נחלקו בדעותיהם לשניים: חלקם מתחו ביקורת על השיפוט הרטרואקטיבי הנמצא בבסיס המשפטים, דהיינו שהחוק אשר שימש להרשעת הנאשמים נחקק על ידי המנצחים במלחמה, לאחר שמעשי המנוצחים כבר בוצעו. חלק אחר של המבקרים טוענים כי כל מטרת ההליך הייתה להכשיר את המשפחה הקיסרית ולטהרה מאחריותה לפשעי המלחמה.

5. מפעל חייו של שמעון ויזנטל צייד הנאצים

לאחר המלחמה גזר שמעון ויזנטל על עצמו חיי גלות נצחיים. הוא נשאר באירופה, כי שם היו הפושעים, אותם רדף כל חייו ללא רחם. איש נחוש, לעולם לא ויתר. הוא עשה זאת למען הקורבנות, למען זיכרון השואה ולמען הפקת לקחים שיבטיחו לדורות הבאים עולם טוב יותר. נעסוק במורכבות הלגיטימית של צייד הנאצים, במניעים שלהם ובהצלחות.

6. סרג' וביאתה קלרסברג

הוא נישא לגרמניה, היא נישאה ליהודי וביחד הקדישו את חייהם להעמיד כל פושע נאצי לדין. הם לא ויתרו וכמה פרשיות מרתקות של ממש קשורות בשני האנשים המיוחדים האלה.

7. הקומנדנט מאושוויץ מעיד

רודולף הס מפקד אושוויץ בירקנאו נשפט על אדמת פולין. במהלך המשפט כתב יומן החושף בפנינו פרופיל מרתק ומרתיע גם יחד של רוצח המונים, שגר עם אשתו וילדיו במחנה עצמו, האזין למוסיקה, אהב את אשתו, חיבק את ילדיו ובו בזמן שעטו הרכבות מכל אירופה אל הרמפה.

המרצה: עידית פרי - בוגרת אוניברסיטת חיפה, מרצה על ההיבטים השונים של תקופת השואה ומדריכה סיורים לימודיים הקשורים בעולם היהודי בתפארתו ובשברו. מקום וזמן: אולם ההרצאות הגדול של בית העובד, בהתאם ללוח הזמנים דלעיל, 9:30 עד 11:00.

תרבות ואמנות ברוח התקופה

סילבוס:

1. עזה וסביבתה בראי ההיסטוריה והאמנות - מעבר מפואר להווה דואב

לעיר עזה היסטוריה רבת שנים המשתקפת ביצירות אמנות לאורך התקופות. ברבות מהן היא מתוארת כעיר בעלת חשיבות רבה, בנויה לתפארה, חיה ותוססת. רוחות המלחמה העזות נתנו בה את אותותיהן. העוינות המתמשכת עם מדינת ישראל ששיאה

היה בשבעה באוקטובר משתקפת גם ביצירות אמנות שיוצריהן מציגים מגוון דעות והשקפות ביחס לעיר. בהרצאה נסקור את תולדות העיר וסביבתה לאורך התקופות באמצעות יצירות אמנות מגוונות.

2. **שומרים על הבית - מציצנות ואמנות ברוח התקופה, קיבוץ בארי כמשל**

הבית היה, מאז ומעולם, מבצרו ועולמו הפרטי של האדם. מאורעות התקופה חשפו את ביתם הפרטי והקהילתי של תושבי עוטף עזה לתקשורת, לציבור. צלמים ואמנים שצלמו את המראות נחשפו לדילמה ולדיון הערכי בשאלת הגבול הדק שבין מציצנות לאמנות. בהרצאה נתמקד בקיבוץ בארי כמשל וסיפור מקרה להתמודדות עם הדילמה שבין הקשר בין רוח התקופה, מציצנות ואמנות.

3. **עטופים ברוח- אמנים מעוטף עזה ואמנות ברוח התקופה**

המשורר טשרניחובסקי כתב: "הָאָדָם אֵינוֹ אֶלָּא תְּבֻנַת נֹף־מוֹלְדָתוֹ". אזור מערב הנגב- עוטף עזה עשיר באמנים יוצרים, גלריות ופעילות אמנותית. אלו מממשים ביצירתם את שורת השיר ומוסיפים אליה את ההבנה כי האמן אינו אלא תבנית נוף מולדתו וסביבת חייו.

בהרצאה נדון בדרכי התגובה השונות של אמנים המתגוררים בעוטף עזה לנוף מולדתם, סביבת חייהם ולרוח התקופה.

4. **מרחב ושיח- רוח התקופה ואמנות במרחב הציבורי**

ייצוגים ויזואליים במרחב הציבורי מבטאים את הלך הרוח של הציבור על גווניו השונים. המסרים העוברים דרכם נמסרים הן באמצעות שלטי חוצות ואמצעי פרסום אחרים והן באמצעות יצירות אמנות המגיבות לאירועים באופן ישיר ומיידי. החל מהשבעה באוקטובר רחבת הכניסה למוזיאון תל אביב והפסלים המוצבים בה דרך קבע שינו את פניהם. שם הכיכר שונה ל'כיכר החטופים' והוצבו בה עבודות אמנות באופן ספונטאני על ידי הקהל הרחב.

בהרצאה נספר על הייצוגים המופיעים במרחב הציבורי בכלל ובכיכר החטופים, בפרט החל מהשבעה באוקטובר ועל השיח המשתנה שהם מקיימים עם מאורעות התקופה.

5. **זיכרון, געגוע וקעקוע התפתחות דפוסי זיכרון חדשים והשתקפותם באמנות ברוח התקופה**

מהשבעה באוקטובר אני עדים לצמיחתם של דפוסי זיכרון חדשים לצד דפוסיים קיימים שקבלו הדגשה ומקום חדש בחברה ובתרבות. כמעט כולם ביוזמת אנשים וגופים פרטיים וללא התערבות הממסד.

בהרצאה נספר על התפתחות דפוסי זיכרון בחברה ובתרבות ועל דפוסי הזיכרון המתפתחים בישראל מאז השבעה באוקטובר

6. ברוח נובה – תרבות שוליים וזיכרון בראי אמנות התקופה

אירוועי השבעה באוקטובר והסוף הטראגי של חוגגי פסטיבל 'נובה' חשף את הציבור הרחב לתופעות תרבותיות שנתפסו כ'תרבות שוליים': מוזיקת טראנס, מסיבות ריקודים בטבע, תלבושות פסטיבליות, קעקועים ועוד.

בהרצאה נספר על התופעה התרבותית שמאפיינת את 'קהילת נובה', על ההתארגנות הקהילתית והאמנותית שלהם לאחר השבעה באוקטובר ועל ההשתקפות השנוי בגישה אליה בחברה ובאמנות ברוח התקופה.

המרצה: ד"ר מיכל סדן – ניהול סיורים, הרצאות וסדנאות בתרבות ואמנות. מורת דרך מוסמכת להדרכה בעברית ובאנגלית.

מקום וזמן: אולם ההרצאות הגדול של בית העובד, בהתאם ללוח הזמנים דלעיל, 11:30 עד 13:00.

סין המשתנה בעולם דיגיטלי

סילבוס:

סין המשתנה: מקיסרות למעצמה.

משינוי חברתי למעמד גלובאלי. דיאלוג או סדר עולמי חדש?

הדרקון הסיני, שהיה "רדום" במאה השנים האחרונות מתעורר ותופס את מקומו הטבעי בעולם הגלובלי. הסדרה מנסה לפתוח צוהר לצמתים מרתקים בהבנת סין המשתנה בעת החדשה ובעולם הגלובאלי. כלכלה עולמית, טיק-טוק, דמוקרטיה, גלובליזציה, מלחמה קרה וסדר עולמי חדש נמהלים לכור ההיתוך הסיני ויוצרים שינוי כלכלי, חברתי ודמוגרפי המטיל את צלו על העולם.

1. טוקיו, סיאול, בייג'ינג, טוקיו: הפוליטיקה מאחורי האולימפיאדות של אסיה

האולימפיאדות באסיה מאז טוקיו 1964 היו לצמתים מרכזיים בשינוי שעוברת המדינה והיבשת. דמוקרטיה, הכרה וכלכלה שלובים אלו באלו בכל אחת מן האולימפיאדות הללו. פריצת הדרך היפנית, המאבק לדמוקרטיה בקוריאה, עליית סין בתעשייה העולמית והאולימפיאדה היפנית ללא קהל.

2. איך אומרים רנסנס בסינית? ראשית העידן המודרני המוקדם.

סין הוגדרה כ"אימפריה של משך הזמן" והשינויים בה הם שינויים מצטברים. מתי החלו השינויים ועליית התרבות הסינית? האם היתה זו השפעה סביבתית וחיצונית? ומדוע המעבר של שושלות טאנג-סונג נחשב לראשית העידן המודרני המוקדם?

3. "סין לובשת פרדה", על חברה משתנה בסין

נשים וילדים, מהגרים ועירוניים, כפריים ועניים. על השינויים בחברה הסינית המשתנה אל מול הצונמי הכלכלי השוטף את חופי המדינה. על המרוץ לחינוך והצלחה ועל התמודדות עם מיליוני הילדים ה"שקופים" והעזובים שנולדו מחוץ לחוק הילד האחד?

4. "אדם לאדם חידה" רעיונות ההגות הסינית

יסודות המחשבה במזרח. ערכי החינוך, ההרמוניה והסדר החברתי, אהבת הידע, ההשכלה וכיבוד הורים. מהו מקומו של קונפוציוס ולא-צה בתרבויות המזרח וכיצד הם חוזרים לקדמת הבמה בסין המודרנית?

5. סין הגלובאלית יוזמת הדרך ומלחמת עזה

ברוכים הבאים למשחק הגלובאלי. סין מנהיגה סדר עולמי חדש. פיתוח שווקים חדשים ואזורי השפעה באפריקה, אמריקה ואסיה מציבים אותה כמשקל נגד בעולם דו-קוטבי.

6. בייג'ינג ושנחאי: קפיטליזם, מותגים, פרסומות וזיופים

שתי הבירות הכלכליות של סין בין הרמוניה לכלכלה ובין קומוניזם לשוק חופשי. 700 שנה שימשה בייג'ינג כבירה ועתה נשואות עיני העם גם לקטר הכלכלי שמוביל תיעוש והגירה פנימית מאז מלחמת האופיום.

7. סין, ארה"ב והמלחמה הקרה 2.0

Made in China המפעל הגדול בעולם, כוח אדם סיני זול, מאבק מכסים, תקשורת וריגול, מסחר אונליין ותחרות בין בנקאית וכלכלית מסמלים את העימות הקר בין ארה"ב וסין שרב הנסתר בו על הגלוי. להיכן הולכת המערכה ומי באיזה צד?

המרצה: זאביק רילסקי, מומחה בינתחומי לתרבויות אסיה.
מקום וזמן: אולם ההרצאות הגדול של בית העובד, בהתאם ללוח הזמנים דלעיל, 9:30 עד 11:00.

רכבת טרנס-סובייטית (התחנה הבאה קייב)

ערים ברוסיה - זו פוליטיקה. מסע מרתק לאורך הזמן ולרוחב ההיסטוריה, הפילוסופיה והתרבות של הערים הגדולות שבמרחב הפוסט-סובייטי. איזו מנטליות ואמביציות מסתתרות מאחורי החומות, בניינים, גשרים, פסלים ומוזיאונים של

האימפריה הרוסית? אילו "פירמידות" נותרו מברית המועצות ואיזו פצצות מתקתקות גיאופוליטיות התגלו אחרי נפילתה של המדינה הגדולה בעולם? הרצאות קונצפט של נינו אבסדזה.

1. הומה ומחדל (קייב)

פרדוקס, אבל דווקא בקייב קמה הממלכה הרוסית הראשונה בהיסטוריה ודווקא שם מוכרים היום נייר טואלט עם התמונות של נשיא רוסיה ולדימיר פוטין. תרבות, אדריכלות והפילוסופיה של אחת הערים הסלאביות העתיקות בעולם.

2. רומא השלישית (מוסקבה)

מדוע למוסקבה קוראים עיר של שבעת הגבעות ונמל של חמישה ימים ומאין בעיר הלבנה הכיכר האדומה? מה רואים מהקרמלין שלא רואים מהבית הלבן ואיך אוקראינה הפכה לזירת הקרב בין רוסיה לאמריקה?

3. פרש הברונזה (סנט פטרסבורג)

כאן נולדו הבלט הקלאסי והצי הרוסי, אדריכלות מיוחדת וספרות עשירה. אבל כל זה רק דקורציה למה שנוצר כאן באמת: בסנט פטרסבורג, עירם של פטר הגדול וולדימיר פוטין, נולדו האימפריה הרוסית, ברית המועצות, רוסיה החדשה במאה ה-21 והקונספט האימפריאליסטי של מעצמת על.

4. פנינת הים השחור (חצי האי קרים)

מאין בא הביטוי "כפרי פוטיומקין" ומה באמת בנה המאהב של יקטרינה הגדולה באתר הנופש בחוף הים השחור? מדוע ועידת יאלטה נחשבת לניצחון הגדול של סטלין על מדינות המערב ולמה מוסקבה לא מוכנה לוותר על חצי האי קרים?

5. שירת השושנים (טביליסי, קוטאיסי)

בין הרי הקווקז לים השחור שוכנת מעצמת תרבות ואומנות שהפכה לספינת הדגל של הדמוקרטיזציה וגם לנייר לקמוס של התהליכים ההיסטוריים במרחב הפוסט־סובייטי. מדוע לשולחן הגיאורגי קוראים אקדמיה וגם לטביליסי וגם לקוטאיסי - "עיר השושנים"?

6. רכבת טרנס־סיבירית (יקטרינבורג, אגם בייקל)

המסלול והאזור המסתוריים של העולם: מפגש של שתי יבשות, תרבויות וציוויליזציות. "איש אינו יודע איפה זה מתחיל והיכן מסתיים" - מקום של אין סוף חידות היסטוריות ודרמות אנושיות, 10 מיליון ק"מ רבועים של טבע בראשית, של קרח, יהלומים, נפט, זהב והימה העתיקה בתבל.

המרצה: נינו אבסדזה – מומחית ופרשנית בערוץ 12 לענייני רוסיה, ח"כית לשעבר.

מקום וזמן: אולם ההרצאות הגדול של בית העובד, בהתאם ללוח הזמנים דלעיל, 11:30 עד 13:00.

ציורי אשר המופלאים

כולנו מכירים את יצירותיו המופלאות של מ.ק. אשר, אמן האשליות האופטיות הסוריאליסטיות.

פרופ' גרשון אלבר החליט לבדוק את היתכנותם של אותם אובייקטים "בלתי אפשריים" המופיעים בעבודותיו השונות, ע"י בניית מודלים תלת מימדיים. התוצאות בהחלט מרתקות.

המרצה: פרופ' גרשון אלבר - מהפקולטה למדעי המחשב ע"ש טאוב וראש המרכז להדפסת תלת-ממד בטכניון.

מקום וזמן: אולם ההרצאות הגדול של בית העובד, בהתאם ללוח הזמנים דלעיל, 11:30 עד 13:00.

הרהורים על אורח חיים נכון

העולם סובל מבעיית השמנת יתר חריפה, עליה הכריז ארגון הבריאות העולמי כמגפה של המאה – 21. סקר בריאות לאומי שנערך בישראל לשנים 2018-2020 מצביע על החמרה במצב ההשמנה בישראל: 56% מהבגירים סובלים מהשמנה, ו- 70% אינם מקיימים פעילות גופנית כמומלץ ע"י ארגוני הבריאות.

מזה כ- 15 שנה חיים גזית חוקר את נושא ההשמנה והתסמונת המטבולית מהן סבל, ומצא שלקיום אורח חיים נכון פוטנציאל למתן את היקף המגפה. הוא פיתח פלטפורמה – "מודל לאורח חיים נכון" וכלים מנטאליים, אותם הוא מימש במסע שעשה לשינוי אורח חייו. הוא הבריא לחלוטין, ויספר על כך בהרצאה. את המסע שעשה הוא תיעד בספר "פרויקט אורח חיים". בהרצאה גם יוסיף בהיבטים הקשורים בגילנו.

עוד יציע חיים ליזום "קבוצת אורח חיים" - קבוצת תמיכה בת 40-50 חברים שיהיו מעוניינים לממש את המודל והכלים שפיתח. נקיים מפגש שבועי קצר בזמן שיתאים, לצורך מימוש השינוי המיוחל בצורה הדרגתית, לאורך כמה חודשים.

המרצה: ד"ר חיים גזית - מהנדס תעשייה וניהול וד"ר לניהול. חוקר את נושא אורח החיים למעלה מעשור.

מקום וזמן: אולם ההרצאות הגדול של בית העובד, בהתאם ללוח הזמנים דלעיל, 11:30 עד 13:00.